

12(22)#13 2023

Amina Vatreš

Asistentica na Odsjeku za komunikologiju/žurnalistiku Fakulteta političkih nauka UNSA
MA komunikologije/žurnalisitke

Masovni mediji ili izobličena ogledala stvarnosti: Povratak imperativu etike odgovornosti

**Prikaz knjige: “ESEJI O DRUŠTVU I MEDIJIMA – Život je
veći od svake obmane” (Sarajevo: Fakultet političkih nauka,
Univerzitet u Sarajevu)**

Autorica: prof.dr. Fahira Fejzić – Čengić

„Mas mediji se sve učestalije postavljaju u tri posljednje relacije spram svijeta, pa ili sami prekrivaju istine i bitke raznolikoga svijeta, ili ga raspamećuju za nijansu više, ili pak posve ciljano zanemaruju status quo i marširaju svoju igru dodatnog raspamećivanja, koje svakodnevno slušamo, gledamo, surfamo kao lažne vijesti, kao čiste manipulacije, kao prljave komplete, kao sve češću školsku cenzuru nepoželjnih sadržaja ili pak kao redovne laži i obmane.“ (dio iz eseja „Da li je moguća emancipacija medija od opće raspamećenosti?“)

Šesnaest na prvi utisak raznorodnih oglada o korelaciji masmedijskog djelovanja i transformiranja savremene društvene stvarnosti na nadasve angažiran i studiozan način čine jedinstvenu, inherentno neodvojivu cjelinu koja akribičnošću svoje analize različitih socijalnih fenomena navodi na dublje promišljanje savremene medijske, te konsekventno tome i društvene entropije. Autoričino snažno pozicioniranje masovnih medija kao ishodnišnih tačaka savremenosti podržano je kako teorijskim, tako i empirijskom uvidom u recentne tokove svijeta i života, te kao takvo zahtijeva prevashodno angažiranog čitaoca koji procese teži razumjeti višedimenzionalno, na jednoj polisemičnoj i kompleksnijoj ravni od šturo pragmatične.

Period pandemije koronavirusa još jednom je potvrdio tezu o postojanju i interpretaciji koncepata „laži“ i „istine“, pa usudit ću se reći i sveobuhvatne percepcije stvarnosti kao imanentno društvenih, u prvom redu – medijskih, konstrukata u, beckovski rečeno, društvu rizika ili drugim riječima iskazano - društvu refleksivne modernosti. S tim u vezi, u novomedijski konotiranoj stvarnosti iz uloge subjekta prelazimo u ulogu objekta, potrošača, nerijetko i proizvođača, na šta Fejzić-Čengić čitaocima posebno skreće pažnju propitujući funkciju medijskih subjekata, habermaskovski rečeno, na relaciji između emancipacije i sveopće izopačenosti. Strah od svakodnevnog, konkretnog, dramatičnog, a manje od onog nepoznatog, aspraktnog, ljudskom umu obično nedohvatljivog, se u tom smislu nameće kao novi oblik kontrole i vladanja ponajprije umom recipijenta, pa samim tim i njegovim ponašanjem.

Valja primijetiti da autorica Fejzić-Čengić, odveć implicitno, u gotovo svakom pojedinačnom eseju poziva na nužnost aktueliziranja imperativa etike odgovornosti, neophodnost povratka deontološkim profesionalnim principima, posebno apstrahirajući ulogu intelektualaca i profesionalnih novinara u sprječavanje našeg *postojanja plitkima*, kako to svojevremeno označava Nicholas G. Carr. U tom smislu govoreći, već u prvom eseju tematski orijentiranom ponajprije prema moći virtuelne manipulacije u ozračju evropskih kretanja, poziva na sljedeći stav - „*nanovo valorizirati naše vrijednosti i zadjenuti etiku u svaku poru života*“ (Fejzić-Čengić, 2022:17). Moglo bi se sa sigurnošću istaći da je upravo u ovoj tezi sadržana suštinska dugoročna vrijednost ovog djela, kako za profesionalne medijske djelatnike intelektualce, akademsku zajednicu, tako i za same studente novinarstva/komunikologije, druge djelatnike u javnom diskursu i konačno za opću javnost koja teži kritičkom supstancijalnom rezoniranju savremenih društvenih pojava i procesa.

Dalje problematizirajući pitanje budućnosti medija, ali i znanosti uopće, te predviđajući njen kraj ukoliko ne dođe do momenta snažnog buđenja individualne i kolektivne svijesti, svojevrsnog otpora i najbitnije, pozivajući na povratak profesionalnoj novinarskoj epistemi, epistemi istine kao esencijalne vrijednosti novinarstva, zaključuje: „*Techne je preuzeo primat nad naukom. Istinskim naučnim istraživanjima i otkrićima koja su puna etičke vrijednosti se izmaklo. Na njihovo mjesto nastupili su projektanti, menadžeri i majstori proizvodnje iluzija. (...) Danas su u metasvijetu metauniverzuma, virtuelnosti, zavodljivosti, manipulacije i nadzora nad ljudima i njihovom slobodom. Po tome se nazire malaksalost, ako ne i kraj istinske nauke i istinskih masovnih medija*“. (Fejzić-Čengić, 2022:31) U takvom se ozračju, konstatira autorica, misleće biće ubitnome transformira u *homo sacera*, izolovanog, pasivnog, alijeniziranog od svakog supstancijalnog i kritičkog rezona, osuđenog na puku pragmatičnost bez duhovnosti, dostojanstva, integriteta i strasti usmjerene ka traganju za istinom i smislom, konačno podložnog svekolikim manipulacijama i obmanama.

Gotovo pa nemogućim se čini apstrahirati izvjestan segment djela kao najrelevantniji budući da svaki ogled u svojoj suštini daje ogroman doprinos prvenstveno poticanju kritičke svijesti, poticanju individue na promišljanje okruženja i ništa manje značajno vlastite pozicije i odgovornosti u njemu jer od toga zapravo polazi naizgled oksimoronski nominirana *stabilnost promjene*, o kojem autorica

već u uvodnom dijelu govori. Svojevrсна sinteza, analiza i komparacija brojnih teorijskih izvora iz domena komunikološko-socijalno-političko-religijske dimenzije u promišljanjima novomedijske (u prvom redu virtuelne) stvarnosti i njene budućnosti, podržana izrazito bogatim iskustvenim poljem autorice, čine ovaj rukopis izrazito vrijednim dijagnostičko-prognostičkim pregledom stanja recentnih medija, pa kauzalno i stanja društva uopće.

This journal is open access and this work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.